

Червена книга

на проект „Омъжи се, когато си готова“

Практически и политически
ПРЕПОРЪКИ
за предотвратяване и борба
с ранните женитби
в ромските общности
в Европа
в Европа

Marry When You Are Ready

Prandezet kana si o vaht

Sposati quando sarai pronta

Омъжи се, когато си готова

Fii Pregatita De Mariaj

Udaj se kad si spremna

Heiraten wenn du bereit bist

Marry When **You Are**
READY

www.ternibori.org

Целта на тази публикация е да допринесе за създаването на политики и тяхното социалното планиране така, че те да отговарят на нуждите в ромските общности. По-конкретно, публикацията предлага местни подходи и индикативен ефект на действие в общността по темата за ранните женитби. Това е деликатна и много сложена тема, която намира измерение на макро-обществено ниво: между цялото общество и ромската общност, между традицията и тласъка на модерността в рамките на ромската култура, между правата на индивида и силната връзка за принадлежност към общността. Международната мрежа на ромските жени „Phenjalipe“ по време на Световния форум на пътуващите, социалните изследователи и видни ромски жени активисти застанаха зад позицията за налагане на санкции и наказания в случаите на ранни женитби. Това е въпрос, който в продължение на много години е в двете крайности.

Едната страна - социалните работници и граждански организации, които работят в ромските общности имат готовност да се борят с преобладаващите патриархални структури и нрави. Независимо дали става въпрос за конкретни интереси или чувство на принадлежност към

общността, факт е, че темата за ранните женитби се „държи с плътно затворен капак“. Широко разпространен подход отхвърля проблема с ранните женитби като „ромска традиция“. Това е видно в европейските и националните стратегии за интеграция на ромите. Нито темата за ранните женитби, нито уязвимата позиция на ромските момичета и млади жени са споменати, липсва специална насоченост. А все пак създаването на семейство е важна стъпка в живота, където всички фрагменти, идентифицирани чрез приоритетите на ромската стратегия – заетост; образование; здравеопазване; жилищна политика - се обединяват. В нашата работа по проекта приехме като отправна точка вредата, нанесена на младите хора, претеглена от рискове, отговорности и очаквания, преди да имат възможността да се превърнат в пълноценни и независими хора. Работихме директно с различни хора – трудни, крехки, противоречиви, устойчиви, строго обвързани с техните семейства и общности, много често изолирани

във враждебна среда. Чрез споделянето и отразяването на нашия опит и проблемите, възникнали в работа ни с общностите, стигнахме до още по-смела стъпка. Основната част от нашите практически и политически препоръки, представени тук, са промяна на подхода и да поставянето на личността в центъра на процеса на разработване на политиките и тяхното изпълнение. Стратегията за интеграция на ромите, представена чрез секторни приоритети се проваля в точката на местно им прилагане. Самото добавяне на фразата „за предотвратяване и противодействие на ранните женитби“ е напечен приоритет на стратегията, който няма да доведе до основни социални промени. Освен това би било погрешно зададена цел. Реалната цел на политиките трябва да бъде осигуряване на подходящи и достъпни мерки за подкрепа, които да позволят на ромските момичета и младите жени да развият своя индивидуален потенциал като личности и европейски граждани.

Другата страна, медиите представят темата за ранните женитби в ромските общности като шокираща и скандална. Това влияе върху формирането на екстремистки и расистки възгледи сред широката общественост, които възприемат това престъпно явление „ранните, детски женитби“ като норма на ромската традиция. Не – ромите за убедени, че „ромите са едни и същи“. А ромската култура

е галактика на различия. Не само по отношение на традициите, но и по отношение на социалният прогрес, готовността за по-активно включване в по-големите общества. Това се оказва трудна теза за подържане сред прогресивните ромски активисти: те постоянно се намират в положение, в което трябва да избират между стремежа за социален прогрес и правата на жените и децата в общността и тяхната

преданост към своята общност, и атаките от страна на цялата общественост. Това изисква много смелост, знания и уважение с намерението да се насърчава прогресивната социална промяна и да се подкрепят правата на индивидите в преследването на личностните им стремежи за развитие. Това не може да бъде постигнато чрез културно неутрални, краткосрочни мерки, нито може да бъде постигнато от външни лица. Според нас предотвратяването и противодействието на ранните женитби се постига най-добре чрез структурирано дългосрочно участие на ромски социални работници, медиатори и активисти. Това е основата на нашите практически и политически препоръки, представени тук, подкрепени от работата на общността, изпълнявана основно от екипи от представители на ромската общност.

Същината на нашата методология е проста: ромите да работят с/за ромите. Това изложение на методологията трябва да бъде включено във всички стратегии за интеграция на ромите като основно изискване за всяко действие на регионалните и местни планове за интеграция. Този процес несъмнено е предизвикателен. Налице е голямо натрупване на междукултурни очаквания и изисквания, а също и огромна пропаст за съвместно сътрудничество. Усилията, които са нужни изискват много финансови ресурси и сериозен ангажимент. Само този подход на субсидираното съвместно управление между държавата и общността може да доведе до желаните резултати и да трансформира отчуждените бенефициенти на социални услуги в активни и интегрирани европейски граждани. Ромите, които работят в своите общности, ще се окажат най-добрите съюзници за постигането на резултатите, планирани в публичните политики. Това е много различно действие от това на работа чрез представителни мрежи и активисти за права или пък чрез установените лидери на общността. Работниците от ромската общност предлагат нов модел, „нова нормалност“ за прогресивна модернизация на патриархалната култура. Това може да бъде ключът който ще отвори врата между идентичността и интеграцията.

Тук ще изложим основни принципи, препоръки и добри практики. Нашият стремеж е те да генерират ново мислене, да дадат примери и послужат за стимул в институционалните и граждански среди. Партньорите в проекта желаят да допринесат в процесите на вземане на решения, като се вземе в предвид опитът, резултатите, практически решения, които сме идентифицирали чрез нашата работата в ромските общности. В тези страници няма да намерите таблици с данни, цитати или формулировки на политики. Не предлагаме формулировки за политически документи. Нито подкрепяме нови области на действие. Нашата цел е да привлечем вниманието Ви към перспективи и действия, които могат да преодолеят разделението между декларациите за намерения и действителността в реалния живот. Затова ние призоваваме политиците да използват подхода, който сме очертали. Да приемат принципите, изложени по-долу, и да ги включат в работата си, да се ангажират с работници -роми в местните общности. И не на последно място, да разберат колко заобикалящата среда и културата оказват влияние върху нагласите на политиците и ограничават потенциала на ромската общност да напредва.

Принципи на Червената книга

Да постави акцент и да предизвика действия по темата за ранните женитби като се използва междусекторния подход на работа :

Инвестиции във възможности за личностно развитие на ромски момичета и млади жени чрез директна работа в общността.

Поставете личността в центъра

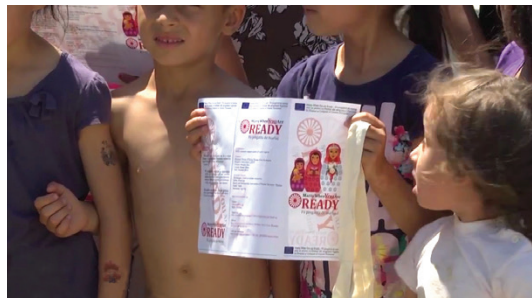
Ранните женитби са социален проблем. Те се случват там, където бедността и сегрегацията са толкова тежки, че младите жени и техните семейства не виждат перспектива за по-добър живот. Възможностите за по-добър живот са за отразени по приоритети в стратегиите за интеграция на ромите: образование, заетост, здравеопазване, жилищно настаняване, права на гражданите. Начинът за предотвратяване и изкореняване на ранните женитби е да се използват съществуващите секторни политики и програми чрез интегриран подход: инвестиции за личностно развитие на децата и младите хора. Този подход изисква промяна на перспективите при приемане на обществените политики и застъпничество: трябва да променим подхода – от извънредна ситуация към подход, който да поставя в основата си голям брой млади европейци с визия за бъдещето им.

В съобщението на Европейската Комисията до Европейския парламент, Съвета на Европа, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите във връзка с доклада “Оценка на изпълнението на рамката на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите и препоръката на Съвета относно ефективни мерки за интеграция на ромите в държавите-членки - 2016” COM (2016) 424, 27 юни 2016 се съдържат елементите на този цитиран по-горе подход. Те трябва да бъдат постигнати чрез единодушна политическа воля с дългосрочен характер. Европейският парламент следва да предприеме политическа инициатива, и да я насочи конкретно към овластяването на ромските момичета и млади жени за личностно развитие като решаващ фактор за прекратяване на порочния кръг на бедност и изключване, предаван от едно поколение на друго.

Ранните женитби са ТЕМА НА ПУБЛИЧНИТЕ ПОЛИТИКИ

Дългосрочна перспектива

Адресирайки темата за ранните женитби сред ромите означава да се работи за значителна демографска промяна в среда, изпълнена със всички аспекти на несигурността. Интегрираният подход, основан на личността, трябва да съдържа дългосрочни структурни мерки, по-специално такива свързани с образованието и жилищното настаняване. Малките годишни интервенции, основани на проекти, трябва да бъдат заменени с мерки, напълно интегрирани в цялостното планиране на публичните политики. Финансовите ресурси на стратегията за ромска интеграция и структурните фондове трябва да се използват за осигуряване на дългосрочна заетост на подходящо обучени роми в социалните служби, ромски здравни медиатори и ромски училищни посредници, живеещи и работещи в своите общности. Приоритет трябва да се даде на професионалната реализация на младите ромски жени, които освен в сферата на професионалната си компетентност да служат и като неформални лидери и ролеви модели за децата и младите хора в по-широк аспект. Тласъкът на социалните промени, който идва от ромските общности трябва да бъде признат и подкрепен с цел инвестиране в прогреса на ромската общност. Работниците от ромските общности могат да дадат примери, в които двете концепции „обществен“ и „ромски“ могат да съществуват хармонично. Те могат да представляват механизъм, чрез който страхът от двете страни на сегрегационната бариера да се трансформира в уважение, а впоследствие и в доверие един към друг.

Назрял е моментът, в който да си представим как Европа вижда себе си по отношение на ценностите на социалната справедливост, солидарността и многообразието, равенството в правата и възможностите за достъп. Как Европейският съюз се отнася към най-голямо, най-старо, най-бедното и най-сегрегирано малцинство като важна точка на политическия хоризонт. То не може да бъде пренебрегвано и не може да бъде делегирана отговорност единствено на ромски специалисти и активисти. Сега е необходимо е да започнем да се обединяваме с градивни елементи и да формираме стратегически подход, който да се отнася за ромите като граждани на Европейския съюз след 2020 г.

Местно изпълнение и съвместно управление

Обичайният начин да се постави този проблем би бил да се каже, че съществуват разлики между ЕС и националните стратегически формулировки и индикатори, и реалния живот на ромите. Проблемът обаче е по-дълбок: те са два различни свята. Между тях не съществува общо разбиране. Те не споделят нищо освен страхове, може би добре обосновани и от двете страни. Краткосрочните специфичните механизми за свързване на двете страни са твърде слаби, основани на вкоренено, дълбоко недоверие. Формулираните политически цели остават неразбрани и откъснати от действителността, в която ромите живеят. Непосредствените нужди на семействата и предложенията за практически решения не могат да чакат години за да преминат през многото нива на разглеждане и одобрение. От жизнено важно значение е взаимодействието между държавата и ромската общност да достигне до възможно най-ниското ниво на взаимодействие и управление. Необходимо е да се действа там, където хората могат да започнат да се разбират взаимно, да намерят общи интереси, които подбъряват благосъстоянието на цялата общност. Това ще даде възможност на хората да си сътрудничат при разработването на практически решения. Такова взаимодействие изгражда взаимоотношения и води до нарастващ социален капитал устойчив във времето.

Всички програми и инициативи по отношение на ромите трябва да се управляват съвместно с публичните институции и ромската общност на местно ниво. Това не включва срещите на националните представителни органи и институции, те има различна мисия. Ние предлагаме сътрудничество, при което всеки участник допринася в съответствие с опита, който има. Създаването и управлението на такова работещо сътрудничество между държавните служители на местно ниво и представители на ромската общност е процес изискващ много усилия. Ние призоваваме за специфични компетенции, за диалог от двете страни. Ние призоваваме за инвестиране в човешки и финансови ресурси.

Институциите, отговорни за публичното финансиране на политиките за ромската общност, трябва да бъдат ангажирани оперативна на регионално ниво и да включва роми на ръководни позиции. Те трябва да участват в целия цикъл на програмиране, разпределяне на ресурси, изпълнение и оценка на дългосрочни и краткосрочни интервенции.

Този механизъм трябва да се продължи и от Европейския комитет на регионите. Той трябва да заеме по-голяма и про-активна роля на управление на европейското равнище по въпросите за интеграцията на ромите. Инвестиране в личностно развитие на ромски момичета и млади жени чрез работа в общността да залегне като приоритет.

Включване в политиките за изпълнение

Ние идентифицирахме три основни направления като особено важни:

На първо място, публичните органи следва изцяло да зачитат международните конвенции и най-вече

Конвенцията за правата на детето и Истанбулската конвенция за закрила на жените, като предприемат действия за тяхното изпълнение без разлика на раса, култура и социално положение. Ромските деца и жени имат равни права и трябва да бъдат третирани като равни. Нарушаването на индивидуалните права никога не трябва да бъде приемано „това са техни цигански правила“. Това трябва да бъде включено в Националните стратегии за интеграция на ромите. Публичните органи трябва да бъдат държани отговорни за актове на дискриминационно или отхвърлящо поведение.

Второ, националните стратегии за интеграция на ромите, регионалните програми за интеграция на ромите и структурните фондове е нужно да инвестират в създаване на възможности за личностно развитие на децата, младежите и младите жени като приоритет, който да бъде междусекторен. Това може да се случи чрез откриване на допълнителни мерки за подкрепа на образование, достъп до възможности за

заетост, здравеопазване и достойни условия на живот. Трето, когато прави се планират секторни политики на местно ниво, те трябва да съдържат мерки и приоритети за интеграция на ромите.

В процеса на определяне на всяка политика или обществена мярка трябва да се вземе в предвид спецификата на ромите в съответната област или община. Трябва да се оцени всяко възможно положително или отрицателно въздействие върху самите роми. Всички публични интервенции и възможности, насочени към децата, младежите или жените трябва да бъдат активно насърчавани в ромските общности. Изключително ефективно ще бъде да има работници от ромската общност, които да предоставят целенасочена информация и да подкрепят достъпа до възможности особено, когато е необходимо да се обработват документи (молби, декларации т .т.н.) Сред най-важните области за такива действия са: ранно детско образование ; целенасочени инициативи по NEET; неформално образование и възможности за учене през целия живот; стимули за предприемачество сред жените и самонаемане; програми за ваксиниране и насърчаване на здравеопазването ; стипендии и програми (например Европейската доброволческа служба).

Още сега е нужно да започнат дискусии за изпълнение на Стратегията за интеграция на ромите след 2020 г, които да проучват дали мерките за положителна дискриминация трябва да бъдат приети като средство за преодоляване на настоящата маргинализация на ромите. Важен елемент към постигане на тази цел е разработването на конкретни статистически данни за ромското население в Европа. Към момента липсват основни демографски данни за тях. Другата важна задача е да се анализират и използват съществуващите социални и икономически статистики с конкретни показатели свързани с ромите . Евростат трябва да постави тази задача на дневен ред. Освен това е нужно да се обърне внимание на препоръките на Европейския форум на ромите и пътуващите роми за включване на показателя „пол“ в националните стратегии за интеграция на ромите.

Ранните женитби са ОБЩЕСТВЕНА ТЕМА

Ромските жени като работници на терен

Работата в общността е като градинарството. Има периоди на продължителна работа и други на по - малко натоварване. Градината не може бъде оставена без грижи. Градинарството използва голямо разнообразие от техники тъй като всяко растение има специфични нужди. Градинарството е силно структурирано. То следва универсални правила, но в същото време не може да бъде стандартизирано. Всяка градина е сложна система сама по себе си. Най-добрият шанс всяка градина да процъфтява е да има градинар, който е израснал там, живее в нея и знае всеки дъх и пулс в нея. Общностния работник е част от градината, който има много знания, създава визия за нея и работи за постигането ѝ. Ние приехме този метод в нашия проект. Всички членове на екипа, работещи в тази област са роми , които работят извънредно добре в общността, от която за самите те. Това е така, защото само човек, който е част от общността знае какви механизми да задейства и какви опасности да избягва. Този подход се основава на споделянето на един и същ език, култура и чувство за принадлежност. В центъра на трайната промяна е работата в общността, но при едно условие: че е сама по- себе си работата е трайна. Общностната работа не може да се приеме като единичен акт на действие , не може да бъде основана на краткотрайни проекти. Когато общностите са в очевидна необходимост, изолирани от по- широко общество или изпитват вътрешен или външен конфликт, работникът от общността трябва да бъде на терен за да вдъхне увереност, надеждност и приемственост.

За да постигнем поставените цели по проекта , ние ангажирахме главно ромски жени като работници от общността. Това ни даде много предимства. Ефектът от овластяването на другите чрез метода на „личен пример“ е много силен. Ангажиране като работник в общността и поемане на посреднически роли в общество е престиж в очите на общността. По този начин ромските жени създават нови модели на родителите и демонстрират възможна алтернатива, която оказва влияние върху децата, момичетата и майките. Те могат да бъдат мост в начина на мислене, особено в случаите, когато общностите имат специфична характеристика. Те са отлично средство за насърчаване на самочувствието и социалното предприемачество, път към икономическа независимост.

Общностни пространства: непризнати потребности

Разглеждането на гражданския живот в ромските общности досега не е било тема на дебат, която да е част от обществената политика. Само по себе си това ограничава възможностите, които бихме могли да имаме за интегриране на общностите. Всичко, което е нужно е да се осигури специално пространство - зала, стая, малка сграда, където хората могат да се срещнат и да организират дейности. Мястото трябва да бъде лесно достъпно за всички и да се управлява като общо благо в полза за цялата общност. Такова пространство ще даде чувство за собственост и ще осигури „зона на сигурност „ между претъпканите с йерархични семейни домейни и външния свят, където ромите често се разглеждат като нежелани нарушители. Въз основа на опита от този проект, ние идентифицирахме три ключови функции. Да се осигури информационно бюро и пространство, където могат да се провеждат лични разговори; Да действа като образователна институция, която достига до цялата общност; Да предлага място за младежки клуб.

Необходимостта от информация е от първостепенно значение, но разбира се е само отправна точка. Специалното пространство ще осигури място, където хората могат да получат достъп до редица услуги и съвети. Общинските служители, здравните специалисти, юристите, медиаторите и работниците в общността биха използвали това пространство, за да си взаимодействат с членовете на общността. Това би било особено важно за жените, тъй като ще им осигури единственото спокойно пространство извън семейството, където те биха могли да разкажат за своите проблеми и да обсъждат специфични за тях въпроси. Това улеснение ще разшири достъпа до предоставяне на обществени услуги, като даде място на общността, което е източник на подкрепа. Това значително ще ангажира публичните институции с възможностите за предоставяне на услуги.

Редица логистични бариери затрудняват участието на ромите в сферата на образието и професионално обучение. Местата, където се извършват тези дейности често са доста отдалечени. Особено често тези места остават „извън границите“ и извън сферата на възможностите за момичетата и младите жени от общността. Общественото пространство може да бъде домакин на обучителни мероприятия, семинари, индивидуална и групова подкрепа, курсове за грамотност и много други. Изключително важно е то да осигури ориентация към професионалното обучение и по този начин да помага жените да постигнат необходимата квалификация.

Младежкият клуб е пространство за учене с връстници, себеизразяване и социализация. За подрастващите това е място на свобода и стимули, където могат да се упражняват и развиват граждански компетенции и умения. Най-важното е, че методологията на младежкия клуб изгражда доверие във взаимоотношенията и дава възможност на момичетата и момчетата да се чувстват и изразяват свободно мнението си от традиционно наложените роли.

Училище, училище, училище: образованието е ключът

Равнищата на образователните постижения сред ромите за съжаление са ниски дори и сред по-младото поколение, че тези статистика сама по себе си би могла да означава провал на ЕС като „общество на знанието“. Би било разумно да се види какво е въздействието на показателя преждевременно отпадане от училище върху ромите в „Европа 2020“. И все пак образованието трябва да бъде приоритет на националните стратегии за интеграция на ромите. От проучване направено в

общността установихме, че като цяло ромите са склонни да придадат на образованието много висока стойност – включително и за момичета. Връзката, причина и последица между ниско образование и ранни женитби е взаимно свързана. Няма съмнение, че като цяло задържането на момичетата по-дълго в училище има положително

Подкрепа образованието на ромски момичета и млади жени като първостепен приоритет и основното средство за личностно развитие.

въздействие върху техните шансове за живот и е най-влиятелният фактор за предотвратяване на ранните женитби.

Образованието е основният личен ресурс, чрез който момичетата и младите жени могат да изградят своята психологическа

и икономическа независимост и да извървят своя път като пълноправни членове на семейството, общността и обществото. Периодът на юношеството е най-важният период за поставяне на тези основи. За да има успех интеграцията, момичетата трябва да бъдат „привързани“ към ученето в ранен етап, като възприемат възможностите за училищно образование преди да започнат да се възприемат като „големи момичета“ рес. „малки жени“. Най-важното е те да имат достъп до различни модели и възможност на избор преди да са в състояние да се съобразят с ролите, които са силно ориентирани към пола в патриархалните общества. В същото време обаче е важно спазването на основната ценност майката като движеща сила в семейство. По този начин училището трябва да се разглежда не като алтернатива на този модел на живот, а като начин той да бъде по-добър. Чрез възможността да определяме собствения си живот и да подобряваме собствения си избор на живот можем да установим основите на по-добро бъдеще на децата си.

Предложенията представени тук са част от структурата и съответните условия необходими за постигане на желаните резултати. Изолираните действия и неформалното ангажиране на про-ромски организации не са в състояние да постигнат реален напредък. Само с конкретна публична политика, която обхваща групата от младите ромски жени можем да се надяваме да генерираме промени в рамките на общността. Образованието е могъщо средство в ръцете на тези млади жени. То им дава умения за ограмотяване, професионално обучение и социални способности, необходими за независимо участие в общество, обществените услуги и пазара на труда. Образованието също така им създава статут и авторитет в рамките на ромската общност. Те представляват положителни ролеви модели за децата и младежите на общността и компетентни говорители, които по-възрастното поколение да се съобразява. С течение на времето това ще изгради ново, по-модерно равновесие между половете и ще даде възможност на ромските жени да представят собствените си интереси и интересите на своите деца.

Споразумение между националните правителства и ромската общност, в което образованието на ромски момичета и млади жени да бъде основен проритет в Стратегията за интеграция на ромите след 2020 г.

Една жена с образование има по-голям шанс на пазара на труда - това е основно съображение. Ако сте завършили гимназия или сертифициран курс за професионално обучение да получите работа когато сте на 18 години е постижима амбиция. Това е перспектива, която може да убеди много млади хора и техните родители да изберат варианта да завършат образованието си пред това да се женят млади. Този механизъм, който гарантира заетостта на ромските момичета трябва обаче да бъде допълнително проучен и оценен.

Стипендиите за ромски момичета и млади жени са друг механизъм за развитие, който трябва да се прилага в по-дългосрочен план и в по-широк мащаб. Това не трябва да се отнася само за обучението в университетско ниво или пък само за талантиливи и отлични ученици. Получаването на диплома за завършено образование е особено предизвикателно за онези, които живеят в бедност. То включва многобройни допълнителни разходи: дневни пътувания, храна, дрехи, учебни материали, участие в допълнителни образователни курсове. За ромското семейство това не е просто обичаен разход. Много често той е невъзможен за посрещане. Стипендиите трябва да се разглеждат не просто като индивидуална възможност, а като механизъм вграден в система от социални помощи и стимули насочени върху семейството. Детството е периода от развитието на човек, в който сътрудничеството между учителите, училищните власти и семействата е от важно значение за изграждането му като личност.

Работата на ромския училищен посредник може да отвори много врати за успех и развитие на подрастващите. За децата в изостанали, изолирани или селски общности най-важно е да се работи за подкрепа на училищното образование, което да придобие по-голяма популярност сред общността. Важно е да се обърне внимание на всички обстоятелства нужни за развитието на детето и неговото семейство. Например, може да се наложи да се предлагат допълнителни социални грижи чрез осигуряване на храна, транспорт или социални и културни възможности в етнически смесена среда. Подкрепата на постиженията в областта на образованието следва да се въведат като стандартни мерки в областта на социалната политика и да се финансират дългосрочно от националните и международни фондове.

Ранните женитби са ОБЩА КАУЗА

Борба с расизма и стереотипите

Расистките нагласи задушават прогресивните промени, възникващи в ромската общност. Когато обществената сфера се напегне, различията в рамките на ромската общност се заглъшават и всяко вътрешно движение губи сила. Когато се чувства под атака или нападение цялата общност се чувства жертва. Нейната реакция е да защити своята идентичност, да затвори обръча, да засили традициите. Някои от партньорите изпитаха това лично. Те бяха заклеймени и отхвърлени от общността за това, че публично обявиха проблема с ранните женитби. Когато ромската жена е изложена на расизъм нейното чувство за принадлежност към ромската култура застава на първо място. Подобряването на общата среда, ясното осъждане на антициганизма и забрана на омразата в медиите ще направят по-благоприятна почвата за работата на ромските активисти и работниците в общността за насърчаване на прогресивното развитие на ромската общност.

Широко разпространено мнение е, че ромите са единна хомогенна култура: всички роми споделят едни и същи традиции и всички общности се развиват и управляват според едни и същи принципи. Това категорично не е така, то се нуждае от конкретно адресиране. Когато говорим за ранните женитби, традициите на различните групи са различни и рзнообразни . Те представляват сложна мрежа от причини и следствия , в комбинация от сложна ерархия в общността и силата на връзката - групата и обществото. Има много малко познания за разнообразието в ромската култура и факторите, влияещи върху специфичните процеси. Необходими са сериозни качествени и количествени изследвания, за да се осигури стабилна основа за бъдещо планиране.

Отговорност на гражданското общество

Гражданското общество трябва да осъзнае, че ромската интеграция не е само отговорност на ромските организации или на специализираните публични институции . Нужно е нещо повече- общи единни действия за да приобщим ромите в обществена сфера, особено предвид засилената враждебност и нетолерантност. Организацияте от гражданския сектор и техните мрежи трябва да заемат позиция, че задоволяване потребностите на ромите е въпрос на социална справедливост. Те трябва активно да се ангажират с ромските активисти и организации чрез общи инициативи и работа в мрежа. Създаването на култура на солидарност и поддържането на активно гражданство е основна отговорност на всички граждански организации, така че те да включват ромските жени и младежи. И накрая, гражданското общество има отговорност към бъдещето на децата и младежите. Цялото общество има отговорност да създава възможности, които да помогнат на младите роми да станат пълноценни и активни граждани. От жизнено важно значение е всички деца и младежи без значение на пола да имат възможност да изживеят живота си извън ограничените обстоятелства на своите общности, да има възможност да се срещат с различни хора от различни културни среди.

Преобладаваща култура:

Изключваща, расистка, сегрегационна, насилствена

Изключваща

Гражданското общество

Връстници

Местни институции

Работа

Междусекторен подход
Полове и поколения
Дългосрочна перспектива

Работа в общността
Модел за подражание
Ромски жени активисти

Marry When You Are
READY
Омъжи се, когато си готова

Семейство

Ромската общност

Традиционна ромска култура:

Патриархална, сила на пола, изолирана, защитни бариери

Принципи на черввената книга

Предотвратяване и противодействие на ранните женитби чрез използване на междусекторен подход:

**Инвестирайте
в лично
развитие на ромски
момичета и млади
жени чрез работа
в общността**

Фокусът на интервенциите, които предлагаме за предотвратяване на ранните женитби са ромските момичета - ромските деца, младежи и млади жени. Целта е да се повиши техният капацитет за самоопределяне на избора на живот, който е силно обременен от множествената дискриминация, на която те са изложени въз основа на техния пол, етническа принадлежност, младост и социално положение. Лошите условия на живот - бедност, пространствена сегрегация, културна

характеристика на семейството, ограничен достъп до образователни възможности – са изключително трудно предизвикателство в началния етап на личното им развитие. Патриархалната културна среда и расисткото отношение на мнозинството играят ролята на отрицателни фактори, които задушават вътрешнообщностния напредък и пречат на възможности за личен избор.

Практиката на ранните женитби може да бъде преборена чрез междусекторен подход с обща дългосрочна визия на обществената политика за взаимодействие с потискащите фактори на околната среда. Включването на образователните институции, местните публични структури и гражданското общество са от решаващо значение за започване на промяна, която може да помогне на ромските момичета да се преборят с тези негативни фактори. Очакваният резултат е да се създадат промени в средата на социална изолация на ромската общност, които да заменят традиционните правила и нагласи. Този интегриран междусекторен подход разглежда ромското момиче като силно обвързано със семейството и общността: трябва да се осмисли участието на двата пола и на всички поколения, особено на родителите. Оперативната стратегия, която предлагаме се основава на общностна работа на ромските социални работници, медиатори, активисти и ромски жени като най-ценния двигател на вътрешно общностни промени.

Ромски жени активисти

Ромските гета на град Рим, Италия никога не са били представявани от жени при взаимодействието им с публичните институции. С появата на RoWNI - Ромската Женска Мрежа през 2015 г в публичното пространство в Италия, група жени на средна възраст от различни държави предимно от бивша Югославия дошли в Италия по време на Балканската война започнаха да участват в дебати с публичните институции. Това бе „светлината“, която ние видяхме за да започнем работата по проекта. Всички ромски посредници работиха в обособените гета –лагери или в други общности.

Това беше основополагащото разбиране за прилагане на нашия метод: групови срещи и индивидуални разговори по лични теми като бракът, семейните отношения, здравето и перспективите за живот предизвикани и водени от хора от общността. Когато посредникът е жена, нашият емпатичен подход може да посади по-дълбоко семената на саморефлекса и да ги поддържа по-дълго. Това е приемлив и благоприятен начин за повишаване на осведомеността, който може да достигне до много хора.

Най-важното е, че ромската жена, активна като посредник в работата с общността остава като постоянен пример и референтна точка т.к. изведохме като проблем краткосрочното активиране на експериментални проекти. Постоянният и стабилен процес, в който ромската жена има основна роля като работник в общността трябва да бъде прилаган на местно ниво. Това не е трудно, тъй като разликата между обичайните механизми за мониторинг и оценка

Нашето сдружение обединява жени, които се гордеят с етническата си принадлежност и култура и са решени да насърчат интеграцията на ромите в италианското общество. Ние развиваме дейности, които подпомагат процеса на еманципация на жените и социалното им приобщаване в съвременния живот. Ние искаме нашите общности да променят практиките, които ограничават развитието на личността и достойнството. Членовете на сдружението са жени от различни ромски общности, които живеят в гета, нямат работа и имат много ниско образование.

По проекта ние работихме в няколко гета така наречени още лагери в столицата на Италия – гр. Рим, в местта за временно настаняване в гр. Торино с ромски общности от бивша Югославия и Румъния. Основна характеристика на тези места са: жилищни условия под минималния стандарт и пълна сегрегация, където трайната безработица обхваща цели семейства.

на резултатите, и действия и компетенциите на ромските жени е доста голяма, огромна, когато става дума за институционално взаимодействие. Да се ангажират ромските жени като работници в общността е фундаментален избор на принцип и основа за трайна промяна. Трябва да се отбележи, че допълнителните инвестиции в обучение, логистична подкрепа и наставничество трябва да съпътстват тези усилия. Капацитетът, който е нужен за работа в общността сведен до това да има разбиране за съдържанието на определен документ, изпращане на електронна поща или да се напише документ не трябва да се приема като даденост. Напротив, нужна е подготовка и

обучение за да се придобие.

Подготовката, оценката и отчитането на работата на ромските посредници по проекта беше важен процес от обучението им. Всички придобиха разбиране за това как да отразяват и докладват за индивидуалната си работа и как да я интегрират в колективния процес, как да анализират мнението на общността в конструктивни предложения за действие. Работата по проекта предостави множество поводи да се говори публично по темата - в екипа, в общността, в обществените среди. Да застанеш и да държиш реч пред публика е подход на овластяване, който ние приложихме.

Работата в общността по въпроса за ранните женитби бе открито критикувана от някои лидери, основно мъже, като негативно представяне образа на ромите в обществото. Нашите жени издържаха на това предизвикателство и се оказаха способни да допринесат за нова възможност: майките в общността искат по-добри перспективи за живот на новите поколения. Онова, което посредниците ангажирани в проекта искаха без изключение беше: работа и добри перспективи за интеграция за младото поколение.

Тези усилия бяха оценени от общността: няколко момичета в юношеска възраст помогнаха на членовете на екипа да подготвят презентации и да представят проекта пред общността. Това е резултат, с който ние много се гордеем.

Модели за подражание и медии

Ние насочихме нашите усилия към момичета в предучилищна възраст и подрастващи на възраст между 9-15 години от много бедни и традиционни селски общности.

Този период е много важен етап от развитието на човек, в който личността формира и изгражда визия за собствения си живот. Това е периодът, в който правим планове за това, което ще бъдем като възрастни и формираме образ, който искаме да се видим в бъдеще. В зависимост от преките преживявания в този ранен етап от живота формирането на личността може да бъде предопределено, да не се развие свободно и творчески. На момичетата, които растат в бедни сегрегирани села, представата за света е само чернобяла. От една страна, тази представа се формира от техните майки и семейства, които никога не са изпитвали нещо различно, освен на бъдат майки и част от семейството, ръководени от традиционните патриархални правила на живот в общността. От друга страна бляскавият телевизионен свят, който е не само далечен, но открито враждебен и омърсяващ. Много важно за момичетата на тази възраст да имат пряк контакт с ромски жени, които водят различен живот. Те знаят, че да бъдеш ромка в днешния свят е безкрайна дъга от възможности.

Чрез работата ни в общността по нетрадиционен и формален начин, чрез диалог и директни контакти, ние представихме на подрастващите момичета поредица от модели за подражание.

Ромската жена може да бъде всичко, което пожелае: професионалист, политически активист, гинеколог, психолог, актриса, доктор по социология. Икономически независима, успешно реализирана, модерна и все пак запазила

ФРЖР – Форум на ромските жени в Румъния

Форум на Ромските Жени от Румъния представлява интересите на ромските жени - румънски граждани от ромски произход. Нашата цел е запазването, изразяването и развитието на ромското малцинство в съответствие с принципите на равенство и недискриминация, залегнали в Конституцията. Работим, за да осигурим равен, безплатен и универсален достъп до качествено образование на всички нива в системата на общественото образование за всички румънски граждани от ромски произход, особено за жените. Работим за предотвратяване и премахване на сегрегацията. Основни области на развитие на нашата организация са образованието, културата и медиите.

Ние проведохме семинари в училищата, информационни сесии за репродуктивно здраве, срещи на общността и социални театрални представления в четири традиционни, изолирани села от затворени общности в Румъния: Бугея де Сюз и Граждани (Арджес), Сотриле и Мизил (Прахова).

ромската си идентичност, знаеща и уважавана в общността си. Пряк контакт с такива жени бяха направени с подрастващите момичета, за да разберат, че съществува възможност за избор. Това е стимул, който може да ги накара да мечтаят, да поставят свои собствени цели, да имат кураж и самочувствие да ги следват. „Бях първата жена, която караше кола в моето село“; „Имам стипендия за да уча медицина“; „Работя в парламента“ . Мога да бъда тази, която искам да бъда.

В усилието да разкрият на момичетата нови хоризонти към безбройните възможности, да ги активизират, за да разсъждават за перспективите в живота си, медиите играят важна роля. Директното участие на тези момичета в известно телевизионно шоу и излъчването на репортажи от срещите в общността имаше голям интерес и постигна голямо влияние. Телевизията може да създава образи - вместо отрицателни и стереотипни образи, ние представихме положителни такива.

За да може да ходите изправени са необходими два крака. В нашия случай едният е училището. Образованието е пътя, който може да помогне да станете това, което искате да бъдете. Нашата работа в общността и методът на ролеви модели се основава на значението от обучението за личностно развитие. Другия основен елемент е осъзнаването на собствената индивидуалност, на правото и необходимостта да определяш сам целите в живота си. В традиционната ромска култура, където семейните роли са силни, това не се приема.

При обсъждането на ранните женитби в общността ние се изненадахме от желанието, с което мъжете споделиха с своя опит с нас – за това, как бракът много рано е спрял развитието им като възрастни. Това ни накара да осъзнаем колко е важно да се работи и с двата пола и да се отбележи житейския опит не само на жените, но и на мъжете.

Младежки клубове

Младите роми не са много ясно приоритизирани в национални стратегии и европейски програми е анализа, който направихме на базата на нашия опит в общностите, с които работим . В местната реалност младежите са целева група, която е negliжирана. През годините ние успяхме да развием успешни програми за ранно детско развитие и да включим семейства, в частност, майките. Ние развиваме конкретни инициативи, насочени към специфични нужди на ясно определени целеви групи.

Различен подход приложихме със ромските студенти при формирането на студентския клуб. Нашето сдружение подкрепя групи от млади хора, които да реализират инициативи. В този процес ние поставяме акцент върху изграждането на личността - компетентни активни европейски граждани, способни и готови да ре-инвестират в своите общности. В този подход виждаме „засаждане на дървета“ . Ние знаем, че това е

естествения кръговрат на природата, който ще донесе успех : да гледаме как поколения млади ромски специалисти започнат да разкъсват стереотипа на представата за ромите в обществото. Ромските студенти са само елемент на тази промяна . За създаването на ромски интелектуален елит са нужни усилия за постепенно интегриране на младежи в студентската общност, обществената и професионална сфера. Понякога наблюдаваме , как средата, ежедневието и навиците на ромите - студенти ги откъсват от обичайния житейски ритъм в общността. Затова

Л.И.Д.Е.Р. -Личности Идеи и Действия за Ефективни Решения. Нашето име дава пълна представа за това ,кои сме ние и какво правим: ромски активисти и общности фасилитатори , които работят за устойчива промяна в общността. Фокусът на нашата работа са ромските деца и младежи в област Благоевград, РБългария . Подкрепяме образованието на децата и младежите , като предоставяме различни видове интервенции. Дейностите ни са насочени към популяризиране на ценностите на образованието, борба с расизма и стереотипите, развитие на гражданска общност сред ромите .Развиваме и подкрепяме капацитета сред ромските студенти и формирането на активна гражданска позиция. Работим със фокус насочен към ромските жени по теми за личностното им израсване и здравето им ограмотяване.

Дейностите с младежки клубове бяха съсредоточени в четири места в Благоевградска област: гр.Благоевград, гр. Белица, гр. Симитли и с. Крупник, община Симитли. В тези населени местта има голям брой население от ромски произход , като техните характеристики варират: големия град, малък град, село, изолирано селище.

трябва да търсим и други модели, които могат да представляват пример за подражание сред младите в общността.

Какви са възможностите за личностно развитие и реализация за онези млади хора, които живеят в ромските общности? Извън училище, без перспективи за работа, лишени от всякакви възможности за социализация с техни връстници. Уловени във вакуум между патриархалните традиционно бедни семейства и съвременния живот, чиито врати за достъп са ограничени.

Създадохме младежките клубове с една основна, много проста идея: да осигурим място, където младите хора да могат да се срещат, да обменят идеи и информация, да учат, да слушат и да бъдат изслушани. Отворено пространство, лесно достъпно за тях. Неутрално пространство без да търсим вина и без да съдим . Стимулиращо пространство, което може да им помогне да достигнат до възможностите за тяхното личностно развитие, като намалим първоначалните бариери. Място, богато на нови и разнообразни взаимоотношения извън семейните връзки, присъщи за младите хора. Опитът с младежкия клуб, беше като прозорец в балона на сегрегацията. Младежите имаха възможност да обсъждат теми , да изразяват мненията си, да се планират дейности, които да организират , като по този начин развиват способността да взимат решения за собствения си живот. С това те просто казваха, оставете ни да изживеем младостта си - с радостта и любопитството бъдем с връстниците си. Така както всички останали деца правят, така както другите младежи , които имат градски парк или достатъчно голяма стая и се срещнат с приятелите. Това е много важно за нас.

В заключение: Най - важният аспект на младежките клубове е , че те са предпоставка за развитие на социална среда, която липсва на младежите в общността. Друг основен елемент на младежките клубове е неформално образование, което младите хора могат да получат в тях . Това е едно обществено пространство, където младежите могат да се експериментират в напречни взаимоотношения, да изразяват себе си и да придобият опит в съвместно управление- всичко необходимо за изграждане на умения и гражданска компетентност. Младежките клубове могат да бъдат мост от ограничението „ромската общност“ към това да бъдем граждани от ромски произход.

Съвместни действия с държавните органи

Нашите дейности бяха насочени във всички сфери - образователна, социална и културна. Нашата философия беше следната: Първо, ромите са граждани с права и задължения, равни на гражданите от всеки друг етнически произход. Второ, задължението на държавните институции е да се грижат за всички свои граждани, независимо от техния произход. Публичните институции са длъжни да действат в съответствие с демократичните принципи на равенството, които както в Хърватия, така и в много други държави са залегнали в основен конституционен принцип: "Всеки гражданин ... има право при равни условия да участва в обществени дела и да има достъп до обществени услуги". В този контекст попада достъпа до обществени услуги при равни условия на всички граждани. Голяма част от ромите, живеещи в селски райони като нашия регион нямат възможности за достъп до обществени услуги и обществен живот, така както има мнозинството. Поради изключително ниския стандарт на живот и лошите условия ромските семейства се нуждаят от допълнителна подкрепа при предоставянето на обществени услуги, особено в областта на образованието и здравеопазването. Освен това, ромите са изложени на явна дискриминация и расистки действия или пренебрежителни нагласи.

Като ромска гражданска организация нашите действия са насочени към публичните

Нашата цел е да изградим ромската общност, да съдействаме за подобряване на условията и качеството на живот, да насърчим повишаване образователното равнище сред ромските деца и младежи. Нашият специален фокус е активирането и изграждането на капацитет сред ромските жени. Всичките ни дейности се осъществяват чрез включване на ромите и останалото население. Вярваме, че за да се преодолеят стереотипите и предразсъдъците е необходимо да се работи рамо до рамо независимо от етническата принадлежност, националността или религията. Ние подкрепяме способността на ромската общност да представлява интересите си в диалог с обществените институции и отговорно да допринесе за обща положителна социална промяна.

Работата по проекта беше наочена към компактно и голямо население от роми преселници от Румъния преди много години в селските общности на регион Осиек-Баранха, Хърватия - Ягодняк, Бели Манастир, Дарда и Белишче.

институции . От една страна, ние ги държим отговорни за действията , но и също за това, което не успяват да направят или не полагат достатъчно усилия по отношение защита правата, или пък липсата на предоставяне на обществени услуги. От друга страна, ние не просто чакаме държавата да изпълни задължението си - ние допринасяме. Ние предлагаме да организираме дейности, да предоставяме услуги, да концентрираме доброволческата работа върху поставените основни приоритетите, да повишим информираността и да се възползваме от неформалните образователни възможности. Разговаряме с хората. Поддържаме връзките. Всичките ни дейности и инициативи се основават на прякото участие на държавните служители и ромите, които допринасят с различни компетенции и различни гледни точки. Когато работят рамо до рамо за едни и същи практически и конкретни цели, те се научават да се разбират, да дешифрират кодовете за поведение на другата страна , да споделят с гордост общия резултат. Отправни точки на нашето сътрудничество бяха училищата. Когато едно момиче от едно от нашите села продължи училище , това се смята за победа на всички: учители, родители, нашият екип. Същият тип сътрудничество, ние разихме с местните власти и здравни институции.

Съвместните действия с държавните органи дадоха положителен резултат. Сега ние сме уважаван събеседник във връзка с политиките на ромите и стратегията за интеграция в нашия регион. Нашата работа се популяризира като добра практика в други региони. Много важно е както гражданските организации,

така и обществените институции да разберат за ползите и да признаят ценностите на хоризонталното субсидиарно сътрудничество. Това, което можем да постигнем заедно, никой от нас няма да успее да постигне сам. Заедно обединяваме социалния капитал и насърчаваме социалната промяна. Нашето следващо предизвикателство е да насърчим включването на роми в институциите , които управляват и определят публичното финансиране, предназначено за ромските общности.

В този проект създадохме изключително ползотворно сътрудничество с местното полицейско управление. Съвместно създадохме и разпространихме документален филм като инструмент за убеждение за рисковете от ранните женитби. Посланието му беше важен елемент от сътрудничеството ни. То е символ на целената от нас културна промяна в процеса на вземане на решения: за това как полицията гледа на ромите и как ромите гледат полицията. Не като враговете, а партньори за общ социален прогрес.

Равни права за всички граждани

Пред лицето на дискриминацията, политиките за равенство не са достатъчни. За да се гарантират еднакви възможности за достъп до права за всички граждани, те трябва да бъдат чувствителни към условията на уязвимост. Да бъдеш ром и да бъдеш жена е двойна уязвимост. Този хоризонтален аспект на множествената дискриминация остава невидим при разработването на политиките. Истанбулската конвенция за действия срещу насилието върху жени и домашното насилие правилно обръща специално внимание на жените -мигранти, жените, търсещи убежище, и жените-бежанци. Специфичната ситуация на уязвимост на ромските жени, характеризираща се със силни патриархални традиции на общността, условията на бедност и значителното транснационално измерение, не се отчита, дори не се споменава. Съществуващите стратегиите за интеграция на ромите не са чувствителни към пола, в тях липсват мерки за да приведат в изпълнение указанията на Истанбулската конвенция. Това затруднява гражданските организации и работниците в общността да предприемат инициативи за превенция. Другите две области на действие: борба срещу насилието, а именно защита и наказателно преследване са трудни за изпълнение т.к е налице дълбоко вкоренено взаимно недоверие между ромите и държавните служители. Дори в по-малко проблемните области, като например в регистрацията в Агенцията по заетостта много малък брой роми декларират своята етническа принадлежност. Макар регистрацията да има положителни ефект за тях, те се страхуват да декларират ромската си принадлежност, защото биват дискриминирани открито или пък им предлагат по-ниско платена работа. Тази практика съществува в училищата, службите за социално подпомагане и здравните служби. Служителите в тези институции не се чувстват „комфортно“ в работата с роми и техните проблеми. Това създава още по-голямо затваряне на ромската общност. Тази действителност кара ромските жени много трудно да осъждат насилието. Те се страхуват, че всеки контакт с държавните органи може да доведе до отнемане на родителските им права и излага на риск семействата им.

Партньор от Австрия Сдружение Папуша

Сдружение „Папуша“ е млада организация, която работи по въпросите на правата на човека и малцинствата, правата на децата, като осигурява възможности за подходящи условия за образование. Тя работи в посока на създаване на политики и популяризира добрите практики на ромските организации от Западните Балкани. Папуша работи във Виена, където преобладават ромски семейства, емигранти от бивша Югославия.

Културно взаимодействие

Ние сме група ромите от различни географски области на Италия. Между нас, ромите от Италия и самите италианци има дебела линия на разделяне. От анонимните предградия на големите северни градове до малките градове на юг повече от 600 години, ние усвояваме от малки паралелно два езика - Sinti Romani и италиански език. Нашите дейности имат за цел да подържат нашата богата култура, нашите богати традиции да станат популярни и признати от останалото население в Италия. Нашият опит показва, че най-добрият начин да се преодолее недоверието е просто нещата да се правят заедно на различни нива: от социални инициативи в сътрудничество с държавни органи до семинари със смесени групи. Ние си сътрудничим с други сдружения, които има за цел защита на гражданските права. На политическо ниво нашата битка е ромите и синтите да бъдат признати като национално малцинство в Италия, което е много важно за запазване езика ни и придобиване на статут в публичната сфера. Ние пазим жива паметта на Поррамас, Ромския холокост. Работим с училищата. Ключ за развитието на критичното мислене, уважението към различията и чувство за солидарност да се учим от историята и пазим жива паметта. Прякото взаимодействие в смесени групи е от решаващо значение за изграждане на личен опит, който може да помогне, особено на младите, да дешифрира света, в който живеят и да развие капацитет за вземане на важни решения.

Партньор от Италия Синти Романо Дром

Ние сме социално предприятие, която управлява музей на ромската култура в Милано и малък бизнес за кетъринг и хранителни стоки, в който работят ромски младежи. Организираме образователни и културни инициативи. По проекта работихме със групи представляващи синти общността в районите на Ломбардия, Молизе и Абруцо.

Ние инвестираме в гражданска компетентност на ромски и не-ромски младежи чрез културни инициативи. Нашият най-мощният език е музиката. Слушането на музика заедно, изучаването и откриването на елементите и, вдъхновението от нашата музика на известни и много обичани музиканти и особено създаването на музика заедно изграждат силна връзка по между ни. И не само защото тя може да се свърже с безпрепятствено с различни култури, но и защото може да свързва социални прослойки и кръгове, което е най – добрата възможност за ромските младежи.

ПАРТНЬОР ИТАЛИЯ ROM

Ромни Онулус

Сдружение Ромни онлус - Рим

Национален координатор: **Сашка Йованович** - romnionlus@yahoo.it

Координатор регион Пиемонт: **Войслав Стоянович** - stojanovic.romact@gmail.com

ПАРТНЬОР ИТАЛИЯ СИНТИ

Романо Дром

Социално предприятие "Романо Дром" – Павия

Национален координатор: **Джорджо Бесечи** - romandrom@libero.it

Координатор регион Абруцо и Молизе: **Кончета Сарачела** - concsarachella@tiscali.it

ПАРТНЬОР БЪЛГАРИЯ

Л.И.Д.Е.Р.

Сдружение "Л.И.Д.Е.Р." - Благоевград

Национален координатор: **Миглена Михайлова** - lider_blagoevgrad@abv.bg

ПАРТНЬОР РУМЪНИЯ

ФРЖР - Форум на ромските жените от Румъния

ФРЖР - Форум на ромските жените от Румъния

Национален координатор: **Оана Йонита** - oana.ionita_cder@yahoo.com

ПАРТНЬОР ХЪРВАТИЯ

Сдружение на ромските жени "Ромско сърце"

Национален координатор: **Драгана Дурдевич** - durdevicdragana71@gmail.com

Ментор: **Надица Балог** - romskosrce@net.hr

ПАРТНЬОР АВСТРИЯ

Папуша

НПО "Папуша" - Виена

Национален координатор: **Соня Барбул** - sona263@gmail.com

Асоциирани партньори

АСОЦИРАН ПАРТНЬОР ЧЕРНА ГОРА
CRI - Център за ромски инициативи Никшич

Лице за контакти: **Фана Делия** - crink@t-com.me

АСОЦИРАН ПАРТНЬОР БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
Асоциация на ромските жени "По-добро бъдеще" - Тузла

Лице за контакти: **Индира Байрамович** - indira@bolja-buducnost.org

АСОЦИРАН ПАРТНЬОР СЪРБИЯ
Сдружение на Ромските жени - Ниш

Лице за контакти: **Светислав Йованович** - svetta@ptt.rs

АСОЦИРАН ПАРТНЬОР МАКЕДОНИЯ
НПО LIL - Скопие

Лице за контакти: **Сарита Яшарова** - jasarova@yahoo.com

Координатор

*Centro di Servizio per il
Volontariato del Lazio*

SPES - СДРУЖЕНИЕ ПРОМОЦИЯ И СОЛИДАРНОСТ
Център за услуги и доброволчество в регион Лацио

SPES - Център за подкрепа на доброволчеството в региона Лацио - Рим

Координатор на проекта: **Ксения Фонович** - ksfonovic@spes.lazio.it

Ръководител на проекта: **Джулиана Кресше** - progetti@spes.lazio.it

Инвестирайте в посока на личностно развитие на ромски момичета и млади жени чрез работа на терен

Ранните женитби имат СОЦИАЛНО ИЗМЕРЕНИЕ

Поставете личността в центъра

Ранните женитби са ТЕМА НА ПУБЛИЧНИТЕ ПОЛИТИКИ

Дългосрочна перспектива

Местно изпълнение и съвместно управление

Включване в политиките за изпълнение

Ранните женитби са ОБЩЕСТВЕНА ТЕМА

Ромските жени като социални работници

Общностни пространства: непризнати потребности

Училище, училище, училище: образованието е ключът

Ранните женитби са ОБЩА КАУЗА

Борба с расизма и стереотипите

Отговорност на гражданското общество

За да да покажете вашата подкрепа - **впишете се в червено в**

www.ternibori.org

Marry When You Are

READY

Омъжи се, когато си готова

Marry When You Are Ready - Омъжи се, когато си готова е проект съфинансиран по програма Равни права и Гражданство на Европейския Съюз.